

Täysistunto

Torstai 13.2.2025 klo 16.00—19.23

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 209/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. [Hälinää] — Ja pyydän käymään muut keskustelut jossakin muualla kuin tääl-
lä istuntosalissa, kiitos. — Ministeri Talvitie, olkaa hyvä. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Keskustelu

17.02 Tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitie (esittelypuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! On suuri kunnia olla tässä tänään. Kyse on ensimmäisestä lähetekeskustelus-
tani tiede- ja kulttuuriministerin tehtävässä. Olen valmis kuulemaan eduskuntaa ja vastaa-
maan kysymyksiinne.

Aihe on tärkeä. Tänään käydään lähetekeskustelu Suomen Akatemiaa koskevasta halli-
tuksen esityksestä. Esitys on annettu eduskunnalle viime vuoden lopussa, ja sen tavoittee-
na on vahvistaa Akatemian strategista toimintaa, selkeyttää organisaation rakennetta ja an-
taa uusia työkaluja tutkimusturvallisuuden parantamiseksi Suomessa.

Suomen Akatemia on maamme tärkein tieteen ja tutkimuksen rahoittaja ja alan asian-
tuntijaorganisaatio. Sen päätehtävänä on rahoittaa uutta tietoa tuottavaa tutkimusta, kritee-
rinä kansainvälisesti arvioitu tieteellinen laatu.

Esityksessä ehdotetaan nykyisen tutkimusinfrastruktuurikomitean muuttamista toimi-
kunnaksi. Sen tehtävät ja nimittämiskäytännöt vastaisivat Akatemian muiden toimikun-
tien tehtäviä ja nimittämiskäytäntöjä. Muutoksella on tarkoitus selkeyttää ja yksinkertais-
taa Akatemian hallinnon rakenteita.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi toimikuntien ja strategisen tutkimuksen neuvos-
ton puheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa. Muutoksen tarkoituksena on
vahvistaa Akatemian hallituksen strategista työtä, joka painottuu laajakantoisiin ja periaat-
teellisesti merkittäviin kysymyksiin. Akatemian muiden toimielinten tehtävänä on valita
rahoitettavat hankkeet Akatemian hallituksen linjaamien periaatteiden mukaisesti. Akate-
mian hallinnon rakennetta ja toimielinten tehtäviä on viime vuosina muutettu tavalla, joka
turvaa sen hallituksen, muiden toimielimien ja hallintoviraston välistä monipuolista tie-
donkulkua. Akatemia on lisäksi suunnitellut uuden tutkimuspoliittisen yhteistyöryhmän
perustamista, jonka tehtäväksi tulee tukea sen hallitusta toimielinten työn yhteensovittami-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

sessä. Yhteistyöryhmä tarjoaa myös hallituksen, toimikuntien ja strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenille mahdollisuuden vapaaseen ajatustenvaihtoon. Olenkin kannustanut Akatemiaa jatkamaan tätä työtä.

Arvoisa puhemies! Tästä hallituksen esityksestä on käyty etukäteen myös aktiivista julkista keskustelua liittyen esitettyihin muutoksiin tutkimusturvallisuuden vahvistamiseksi. Olen huomioinut tämän keskustelun ja esitetyt huolet tieteen vapaudesta.

Eduskunnalle annetussa esityksessä todetaan pykälätasolla, ettei Suomen Akatemian toiminta saa jatkossa olla ristiriidassa Suomen kansallisen turvallisuuden, Suomen kansainvälisten velvoitteiden tai Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa. Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että Suomen Akatemian myöntämällä tutkimusrahoituksella tehtävä tutkimus ja sen tulokset eivät päätyisi käyttöön, joka voisi vaarantaa Suomen huoltovarmuutta, kriisivalmiutta tai turvallisuutta.

Kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä saatetaan esimerkiksi sijoittaa tutkimuslaite Suomen rajojen ulkopuolelle. Saatamme siis viedä rajojemme ulkopuolelle teknologiaa, joka sisältää pakotteiden alaista ja geopolitiittiseen jännitteeseen liittyvää teknologiaa. Moni tutkimusinfrastruktuuri itsessään on niin sanottua kaksoiskäyttökäyttöteknologiaa, jota voidaan käyttää paitsi harmittomaan siviilikäyttöön myös sotilaallisesti monenlaiseen harmiin ja pahaan.

Tämä on tärkeä viesti ja muutosvoima yliopistojen suuntaan: tunne kumppanisi, huolehdi turvallisuudesta. Vastaavia muutoksia on tehty myös esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Alankomaissa. Suosituksen tutkimusturvallisuudesta on antanut myös Euroopan unionin neuvosto. Tällä hetkellä olemme liian suojattomia ja keinoimme puuttua turvallisuusriskeihin tai rajoittaa niitä ovat hitaita tai jopa puutteellisia. Suomessa tieteen, ylimmän opetuksen ja taiteen vapauden turvaa meidän perustuslakimme. Se on kaiken pohjalla niin toiminnassa kuin lainvalmistelussa. Nyt käsitellyssä olevalla hallituksen esityksellä ei rajoiteta tutkimuksen tai tutkijoiden vapautta valita omat tutkimusaiheensa ja kysymyksenasettelunsa. Otan kuitenkin tieteen vapaudesta ja sen toteutumisesta esitetyt huolet vakavasti. Sellaista tilannetta ei saa muodostua, jossa lain soveltaminen muodostuisi liian haastavaksi tai eteen tulisi sellaisia tulkintatilanteita, joissa tieteen vapaus tulisi loukatuksi.

Tämä keskustelu osoittaa myös sen, miten suuri merkitys yksittäisillä termeillä ja sanoilla on. Näissä on oltava tarkkana. Pidän käytyä julkista keskustelua tärkeänä ja olen edeltäjäni tavoin sitä mieltä, että lakiesityksen sanamuotoja on hyvä tarkentaa. Tämän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö on pyynnöstäni jo toimittanut sivistysvaliokunnalle lausunnon, joka sisältää uuden pykälämuotoilun. Uusi muotoilu olisi, että Suomen Akatemian tehtävien hoitaminen ei saa olla ristiriidassa Suomen kansallisen turvallisuuden tai Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Pykälän muutos ei muuta esityksen alkuperäisten tavoitteiden toteutumista. Alkuperäinen esitys ei sekään mahdollistaisi puuttumista tutkimusaiheisiin tai sisältäisi muita tieteen vapautta rajoittavia elementtejä. Lain soveltamisen kannalta pidän kuitenkin tärkeänä, että pykälästä saadaan mahdollisimman selkeä ja sellainen, että huoli tiedeyhteisössä väistyy. Muutoksesta huolimatta esityksellä tavoitellut tutkimusturvallisuutta vahvistavat mekanismit ja työkalut edelleen toteutuisivat.

Vaikka meillä tutkimusturvallisuus on hyvällä tasolla, emme saa olla liian sinisilmäisiä. Meillä vallitsee laaja yhteiskunnallinen yhteisymmärrys siitä, että uusia työkaluja erilaisien tieteen ja sen rahoitusjärjestelmiin kohdistuvien väärinkäytösten torjumiseksi ja tutkimusturvallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

Turvallisuus on tasapainoilua. Järjestelmiemme on oltava niin avoimia kuin mahdollista ja samalla niin suljettuja kuin on välttämätöntä. Kun vahvistamme varautumista ja turvallisuutta ja torjumme meihin kohdistuvia vaikuttamisyriytyksiä, puolustamme samalla myös avointa järjestelmäämme, vapaata ja korkeatasoista tiedettä sekä länsimaista demokratiaa. Se on näissä päivissä tärkeää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Jonkinlaista painetta debattiin näyttää olevan, joten edustajat voivat niin halutessaan pyytää minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja painamalla V-painiketta ja jatkamalla seisomista. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.09 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli erittäin hyvä, että ministeri äsken luki ääneen tämän muutoksen, joka koskee näitä hallituksen esityksen kakkospykälän tehtäviä. Olisi hyvä, jos se olisi myös meillä täällä kirjallisesti saatavilla. Hain äsken tuolta toimistosta tämän hallituksen esityksen, ja siinä se ei vielä ole, mutta kerroitte, että se oli sivistysvaliokunnalle lähetetty. Eli jos oikein ymmärsin, niin siitä putoavat pois sanat ”tai Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan” — siis ne sanat putoavat pois — ja sitten se sana ”tai” siirtyy siihen vähän aiemmaksi.

Ihan tästä itse asiasta haluaisin todeta, että sillä tavalla kuin kerroitte tämän asian ja mitä se oikeasti tarkoittaa, niin se on ymmärrettävää. Mutta tämä alkuperäinen muotoiluhan herättää spekulatioita siitä, että esimerkiksi yhteiskuntatieteellinen tutkimus pitäisi rajata ennalta kulloisenkin näkemyksemme mukaan siitä, mitä ulko- ja turvallisuuspolitiikka on. Jos ajatellaan Suomen historiaa, niin se oli erilaista 30-luvulla, 40-luvulla ja nyt se on taas erilaista, ja sehän ei kuulu tieteeseen, että tällä tavalla sitä kavennettaisiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

17.10 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todellakin tärkeätä, että tutkijoiden ja tieteen vapautta ei millään tavalla loukata. Se on ihan perusarvoja länsimaisessa yhteiskunnassa samalla tavalla kuin esimerkiksi ylipäätään demokratia tai ihmisoikeudet, sananvapaus mukaan lukien.

Sen sijaan kysyn ministeriltä, mikä teidän käsityksenne on esimerkiksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen käsityksestä ja valmiudesta tunnistaa sellaisia henkilöitä, joilla ei ole tiedeyhteisöön tullessaan aivan puhtaat jauhot pussissa, vaan heillä on jotain piiloagendoja, jotka voivat vaarantaa Suomen turvallisuuden. Mitkä ovat yliopistojen keinot selvittää henkilöiden taustoja? Voiko esimerkiksi suojelupoliisi olla tässä enemmän apuna kuin tällä hetkellä on?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

17.11 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosi hyvä kuulla, että tämä sana ”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka” lähtee pois tästä 2 §:stä, koska olemme nähneet jo todella ikäviä kehityksenkulkuja maailmalla, nimiä mainitsematta. Mutta jos mietitään, että tutkijoiden tieteen vapaus ja tutkijoiden ilmaisuvapaus on ihan kaikkien selvitystenkin mukaan lähtenyt 2010-luvulla laskuun — polarisaatio, vihaleirit sitä laskevat, häirintä, tutkijoiden häirintä ja nyt viimeiseksi sitten USA:ssa suitsitaan yli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

opistoja, ja ikinä emme tiedä, minkälaisia kehityskulkuja tännekin rantautuu — tämä on hyvä muutos.

Mutta kysymykseni koskee yleensä tätä Suomen Akatemian tehtävien laajempaa uudistamista. Tämä Suomen Akatemian tutkimusrahoitushan on hyvin tarkkaan yliopistoille suunnattu, ja sitten ammattikorkeakoulut taas pääsevät hakemaan, soveltamaan toimintaansa [Puhemies koputtaa] Business Finlandin puolelta, niin näettekö tässä mahdollista kehitystä, [Puhemies koputtaa] että myös ammattikorkeakoulut pääsisivät vahvemmin Suomen Akatemian rahoituksen piiriin?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

17.13 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tieteen vapaus on varsin herkkä asia, ja on hyvä, että siihen suhtaudutaan vakavasti. Toisaalta joskus minun mielestäni sitä ehkä liikaa myös ylitulkitaan, että kun kuitenkin puhutaan julkisista varoista, niin silloin tietty kriittisyys on tarpeen ja pitää hakea laatua ja relevanssia ja tiettyä periaatteellisuutta siitä, mihin kuitenkin painotetaan.

Kaksikäyttötuotteisiin tai sen tutkimukseen ja kehitykseen liittyy tietysti se haaste, että on aika vaikea sanoa sitä, että millä on se kaksoiskäyttöpotentiaali, esimerkiksi puolijohdepuolella tai siellä se on varsin herkkää.

Hyvä, että yliopistoja ja korkeakouluja ylipäättänsäkin informoidaan ja tätä keskustelua tuodaan esiin tällä saralla. Näkisin, että ministerin esittelypuheenvuoro oli varsin tasapainoinen ja harkittu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

17.14 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tieteen vapaus ja riippumattomuus on tosiaan ensiarvoisen tärkeää, ja on ihan olennaista, että eduskuntakäsittelyssä huolehditaan siitä, että tämänkin lakiesitys saa sellaisen muodon, joka sen varmistaa.

Edustaja Kosonen tässä mainitsi, että vapaa tiede ja tutkimus on ahtaalla maailmassa, ja viimeisimpänä tosiaan on nähty Trumpin hallinnon ottavan tiedettä tähtäimeensä erilaisilla poliittisilla rahoituksen jäädyttämisillä ja jopa tällaisella ihan suoranaisella sanoihin pohjautuvalla sensuurilla. No, Yhdysvallat on tieteen supermahti, mutta sielläkin nyt moni tutkija miettii, onko se sitä enää jatkossa.

Ja tässä ajassa, ottaen huomioon tämän globaalin kehityksen, itse näen, että Suomen pitäisi olla vapaan tieteen turvasatama ja paikka, jonne maailman fiksuimmat ihmiset haluavat tulla tekemään työtä ja tutkimusta. Tähän liittyy tämän ja koko tieteen, tki:n rahoitus. Kysyisinkin ministeriltä: miltä tällainen visio kuulostaa, ja mitä hallitus voisi tehdä, että se toteutuisi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

17.15 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän itse tutkijataustaisena kansanedustajana tosi poikkeuksellisena sitä, että eduskuntaan tuodaan ylipäätään tällainen esitys, jossa näin voimakkaasti mainitaan, että ”ei saa olla ristiriidassa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa” tai ”ei saa olla ristiriidassa Suomen kansal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

lisen turvallisuuden kanssa”, joka sinne nyt itse asiassa sitten jää kirjauksena. On totta, että demokratiassa tieteen vapautta pitää vaalia kaikin tavoin, ja tällä hetkellä sitä itse asiassa rajataan monin tavoin. Rahoitusmalli on yksi esimerkki siitä, miten tieteen vapautta rajataan, mutta sitten myös tietenkin yhä kasvava vihapuhe on sellainen, joka rajaa niitä tutkimusaiheita, mitä tutkijat uskaltavat tutkia.

Kansallinen turvallisuus ei saisi olla taikasana, joka yhtäkkiä ilmestyy ikään kuin kaikialle yhteiskunnassa ja joka ylittää sitten sen tieteen vapauden. Toivon tosiaan, että valio-kunnassa nyt sitten todella kriittisesti arvioidaan myös tämä muuttunut, uusi esitys ja siinä kuullaan laajasti myös tieteentekijöitä ja koko tiedeyhteisöä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

17.16 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan puheenjohtajana olen tyytyväinen siihen, että ministeri tässä totesi julkisesti nyt tämän muutoksen, koska me olemme saaneet kyllä etukäteiskäsittelyssä, kuulemisessa, tämän muutoksen. Ja kyllä kun tätä momenttia katsotaan, niin on tärkeätä huomata se, että tehtävien hoitaminen ei saa olla ristiriidassa Suomen kansallisen turvallisuuden ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Totta kai meidän pitää huolehtia siitä, että se, mitä tutkimusmaailmassa tapahtuu, ei vaaranna meidän kansallista turvallisuutta. Tämä on delikaatti asia, koska tätä pidettiin akateemikkojenkin kirjelmän kautta liian löyhänä, kun siinä on tämä ”ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa”, että siinä mennään sille rajalle, että se ei enää välttämättä turvaisi sitä tieteen vapautta.

Mutta tämä tutkimuksen turvallisuus ja tieteen vapaus ovat asioita, jotka ovat yhteensovitettavissa, ja on tietenkin tärkeää, että tällaiset tahalliset teot pystytään mahdollisimman hyvin estämään, mutta myös [Puhemies koputtaa] on tärkeää se, että siellä tutkimusyhteisössä, [Puhemies koputtaa] yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa huolehditaan siitä, että tällaiset vahingot eivät pääse tapahtumaan. Ministeri, oletteko pohtinut, [Puhemies koputtaa] miten tätä voitaisiin vahvistaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

17.18 **Oskari Valtola kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys Suomen Akatemian lainsäädännöstä on perusteltu, ja tavoitteena on vahvistaa tutkimusturvallisuutta ja suojata mahdollisilta ulkopuolisilta vaikuttamisyrityksiltä. Esityksen taustallahan on huolellinen virkavalmistelu. Lisäksi pohjoismaiset verrokkit esimerkiksi Ruotsista sekä Euroopan unionin neuvoston vahvat suositukset tutkimusturvallisuudesta oikeastaan edellyttävät tämäntyylistä lainsäädäntöä. Tiedeyhteisön viestit asiasta on otettu valmistelun aikana nyt huomioon, ja ministeri on esittänyt kiistanalaisen kohdan muuttamista, ja uusi pykälämuotoilu on sellainen, että tämä huolta herättänyt kohta poistuu. Tämä ei toisaalta muuta tai heikennä hallituksen esityksen alkuperäistä tavoitetta tästä tutkimusturvallisuuden parantamisesta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

17.19 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tieteen vapaus on minusta yksi demokratian ilmapuntareista, ja nyt maailman mittakaavassa ollaan kyllä pa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

hasti pakkasella. Me tiedämme, että Yhdysvalloissa tällainen tiedevastaisuus on uinut aivan ennätysvauhdilla sinne hallinnon ytimiin, ja tällaiselle kehitykselle ei Suomessa pidä antaa siimaa, ei niin yhtään, ei edes vahingossa. Tiedän, että teidän tavoitteenne ei ole ollut rajoittaa tiedettä, mutta on totta, että alkuperäisessä muodossaan tämä esitys olisi voinut avata sellaisen matopurkin, jossa tieteen vapaus kahlitaan valtaa pitävien peukalon alle.

Tämä tavoite tutkimuksen turvallisuudesta on ymmärrettävä, ja ajattelen, että se täytyy voida toteuttaa aivan pykälää myöten sellaisella tavalla, joka ei aseta kyseenalaiseksi tieteen vapautta. No se, että onko tämä tähän pykälään nyt esitetty muokkaus riittävä, jää minusta nyt valiokunnan vastuullisesti arvioitavaksi. Uskon ja haluan uskoa, että olemme tästä tavoitteesta samaa mieltä, ja toivon, että valiokunnalla on sitten valmius vielä tarvittaessa muovata sitä, jos on riskinä, että tämä kansallisen turvallisuuden ristiriidan kohta siellä jäisi vielä jollain tavalla tulkinnanvaraiseksi. Minusta siihen on vielä sellainen vaara, [Puhemies koputtaa] että sekin jättää ikään kuin tällaisen portin avoimeksi erilaisille tulkinnoille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

17.20 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun todella perustuslain muistaakseni 16 §:n 3 momentti tämän tieteen vapauden turvaa, niin on ymmärrettävää, että sitten kun yksittäisellä lainsäädännöllä lähdettäisiin tätä vapautta rajoittamaan, niin se aiheuttaa yhteiskunnassa keskustelua ja hyvin voimakkaitakin reaktioita, ja sitähän oikeastaan kuvaa myös se keskustelu, jota tämän lainsäädännön ympärillä on käyty. Mielestäni hyvä niin, koska se hän johti myös sitten siihen, että tätä lainsäädäntöä on sen jälkeen ministerin ja hallituksen toimesta täsmennetty, ja sekin on minusta hyvä asia. Kun on paikka, niin täytyy myös kiittää hallitusta siitä, että hallitus myös sen kritiikin, joka tuli tähän alkuperäiseen esitykseen, otti huomioon ja teki muutoksia. Loppu on sitten eduskunnan käsissä, ja luotan kyllä siihen, että varmasti sivistysvaliokunta kykenee tämän asian siellä uudestaan arvioimaan ja sitten sali aikanaan päätöksen tekee ja emme lähde rajoittamaan tieteen vapautta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.21 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi toimii rehellisesti ja avoimesti, mutta kaikki eivät jaa samoja periaatteita. Tieteen saralla on jo nähty, kuinka tutkimustietoa voidaan käyttää väärin tarkoituksiin. Suomen Akatemia ei saa olla väylä tietojen päättymiselle väärin käsiin. Tämä laki antaa tarvittavat työkalut suojautua näiltä väärinkäytöksiltä ilman, että tieteen vapaus kärsii.

Arvoisa ministeri! Voisitko vielä kerrata, mitkä ovat ne keskeiset elementit, millä estetään tietojen päättymistä väärin käsiin? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

17.22 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille, että saatiin tämä uusi muotoilu, ja hyvä, että se on nyt avoimesti sitten myös kuultavien tiedossa. Se on hyvää prosessia, että jos tulee muutoksia hallituksen alkuperäiseen esitykseen, niin sitten valiokuntakuulemisissa saa siitä uudesta muotoilusta palautteen ja voi sit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

ten sen perusteella tarvittaessa vielä muokata sitä esitystä. Tämä prosessi on hyvin avoin myös tässä meidän päätöksenteossa, ei ainoastaan tieteessä.

Ja on hyvä muutos minun mielestä se, että nyt meidän tutkimus voi sitten vapaasti myös ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa tarvittaessa haastaa. Katsotaan sitten, onko riittävä. Se, mitä olemme aiemmin jo saaneet selville, on, että tutkimustulosten käytön suhteen on EU-tasolla tehty turvallisuutta vahvistavia suosituksia ja siellä se turvallisuus on määritelty nimenomaan tämän tutkimuksen turvallisuuden kautta. Ihan tätä ohjenuoraa ei ole tässä Suomen valmistelussa yksi yhteen noudatettu, ja mietin, [Puhemies koputtaa] että olisiko siellä saatavissa vielä jotain sellaista neuvoa, jolla edetä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vuornos, olkaa hyvä.

17.23 Henrik Vuornos kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä, että tieteen vapaudesta kannetaan huolta, mutta pidän ehkä hieman epäreiluna hallituksen motiivien arvelua tässä. Olen itse ymmärtänyt niin, että tämän muotoilun taustalla on Ruotsin vastaava lainsäädäntö, jossa ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kirjattu yhdeksi perusteeksi, jolla annetaan välineet puuttua tähän turvallisuuskriittiseen tutkimukseen.

Minkä takia tällaista lainsäädäntöä sitten tarvitaan? Meillä on suojelupoliisi varoittanut esimerkiksi Kiinan suuntaan liittyvistä riskeistä tutkimuksessa. Meillä MOT-toimitus Yleltä paljasti esimerkiksi muutama vuosi takaperin kiinalaistutkimuksen yhteyden Kiinan turvallisuuspalveluihin. Tiedetään, että meillä on vaikkapa Aalto-yliopistossa ydinfysiikkaan liittyvää tutkimusta, erittäin paljon iranilaisia tutkijoita. Me tarvitaan välineitä, joilla me voidaan varmistaa, että suomalainen huippututkimus ei päädy sellaiseen käyttöön, johon me ei sitä haluta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

17.25 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen tämä termi ”kansallinen turvallisuus” on liian epämääräinen, ja todella toivon, että valio-kunnassa sitä nyt kriittisesti tarkastellaan ja asiantuntijoita tässä kuullaan.

Totta kai tutkimusympäristön pitää olla turvallinen, ja totta kai pitää huolehtia siitä, että tuotettu tieto ei valu sellaisille tahoille, joilla on vihamielisiä tarkoituksia, mutta tämä kirjaus mahdollistaa sen, että esimerkiksi jo rahoituspäätöksiä tehtäessä määriteltäisiin, että esimerkiksi se tutkimusaihe olisi kansallisen turvallisuuden kanssa ristiriitainen. Tämä jos mikä rajaa jo sitä tieteen vapautta vakavalla tavalla, ja tämmöiselle ei tule antaa minkäänlaista signaalia ja vihreätä valoa.

Nämä ovat todella delikaatteja aiheita. Meillä on ikäviä esimerkkejä Euroopastakin, jossa tieteen vapautta on rajoitettu, ja meillä nyt jo Suomessakin kyseenalaistetaan hyvin avoimesti esimerkiksi kansalaiskeskustelussa Suomen Akatemian rahoituspäätöksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Castrén, olkaa hyvä.

17.26 Maaret Castrén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me päättäjinä emme voi lähteä ohjailemaan poliittisesti sitä, millaista tutkimusta maassamme Suomen Akatemia rahoittaa. Avoimelle ja demokraattiselle yhteiskunnalle on tärkeää, että vaikkapa tämän istuvan tai edellisen hallituksen politiikan keskeisiäkin linjoja voidaan tutkimuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

sen parissa tarkastella kriittisesti. Se ei ole heikkous vaan vahvuus. Lain tarkoituksena ei olekaan rajoittaa rahoitettavia hankkeita tutkimusaiheiden tai kysymyksenasetteluiden perusteella, ja tämän tulisi olla päivänselvää laissa ja sen perusteluissa. Ja niin kuin edustaja Honkasalo sanoi, ei voi tulla semmoista tilannetta, että vedotaan epämääräisesti turvallisuuspoliittisiin syihin rahoituksen kanssa.

Akatemian tutkijat ja yliopistojen rehtorit kirjoittavat: ”Akatemian tulee tehtävässään edellyttää, että tutkimuksen turvallisuus ja siihen kohdistuvat riskit tutkimushankkeissa, tutkimusyhteistyössä ja tutkimustulosten hyödyntämisessä otetaan asianmukaisesti huomioon.” Tämän tulee riittää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska lähetekeskustelulle tässä vaiheessa varattu aika lähestyy nyt loppuaan, niin annan ministeri Talvitielle kolmen minuutin vastauspuheenvuoron. — Olkaa hyvä. Voitte puhua sieltä paikaltanne, jos haluatte.

17.27 Tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitie: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä evästyksistä. — Ensinnäkin ainakin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ja edustajat Kiuru, Vuornos ja Hänninen kysyivät, mikä on valmius tunnistaa myös näitä henkilöitä ja tiedeyhteisössä mahdollisesti saada ymmärrystä siitä: No, tietenkin niiden välineiden ja työkalujen on oltava siellä kunnossa, yhteistyö suojelupoliisin kanssa tarvittaessa, ja sitten ehkä sanoisin semmoista, että silmät ja korvat auki ja terve kriittisyys myöskin sen osalta, että jos jotain erityistä tapahtuu, niin ymmärretään, että sitten on syytä tarkemmin katsoa, olisiko jotain vaikuttamisyrityksiä tai vastaavaa.

Sitten tässä Harjanne kysyi tästä korkeakoulutuksen näkökulmasta: maaliskuussa on tarkoitus käynnistää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen uusi visiotyö, mikä tarkoittaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilaa 2040, ja tämä on varmaan semmoinen kysymys, mitä on hyvä käsitellä siinä työskentelyssä.

Sitten Hyrkölle: jaan huolen tieteen vapaudesta globaalissa tilassa, ja on tärkeää, että teemme kaikkemme niin politiikan puolella, elinkeinoelämän puolella ja tieteen ja tutkimuksen puolella, kaikki me yhdessä, että me pystytään vahvistamaan sitä tieteen vapautta ja vahvistamaan samalla länsimaisia arvoja ja demokratiaa.

Kiitos kiitoksista Räsäselä, ja sitten täällä oli useita hyviä puheenvuoroja Kososella.

Honkasalon osalta: Ymmärrän tämän keskustelun kansallisesta turvallisuudesta ehkä sillä taustalla, että olen itse ollut pari kautta siellä hallintovaliokunnassa sen puolen lakeja säätämässä, ja se on tarkkaa, ja sen takia myöskin tämä keskustelu julkisesti on ollut tärkeä. Nyt näen, että tämä muotoilu olisi sellainen, että sen ainakin voin selkä suorana antaa sivistysvaliokunnan käsiteltäväksi, ja luotan täysin, että valiokunta sitten pystyy sitä arvioimaan ja käymään läpi.

Näen, että tätä keskustelua on tärkeää jatkaa ja muutenkin ymmärtää se meidän yhteinen tila. Tässä äskeisellä kyselytunnilla nähtiin, että ulko- ja turvallisuuspoliittisesti olemme yhtä mieltä monista asioista, ja se on tärkeä arvo. Se kuuluu suomalaiseen demokratiiaan, ja sitä pitää vahvistaa, ja sen osalta pitää kaikkemme tehdä töitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.30.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.18.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kosonen poissa. — Edustaja Hänninen.

19.18 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tieteen vapaus on turvattu perustuslaissa. Se on kaiken kehityksen perusta. Vapaan tutkimuksen ansiosta Suomi on vauras ja sivistynyt maa. Tämä vapaus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tutkimusta tulisi tai voisi käyttää Suomen etua vastaan. Hallituksen esitys varmistaa, että tutkimusrahoitusta ei ohjaudu tahoille, jotka voisivat käyttää tietoa turvallisuuttamme vastaan. Tämä on välttämättömyys nykyisessä maailmantilanteessa.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä ei rajata tutkimuksen aiheita tai rahoitusta poliittisin perustein. Sen sijaan varmistetaan, että kansainvälinen tutkimusyhteistyö ei vaaranna Suomen turvallisuutta. Tulevaisuudessakaan tutkimusta ei ohjaa vallitseva ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Turvallisuutemme kuitenkin edellyttää, että tutkimustoiminta ei ole ristiriidassa kansallisen turvallisuuden kanssa, siksi Suomen turvallisuus ensin. Tämä on täysin perusteltua ja linjassa muiden länsimaiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi toimii rehellisesti ja avoimesti, mutta kaikki eivät jaa samoja periaatteita. Tieteen saralla on jo nähty, kuinka tutkimustietoa voidaan käyttää väärin tarkoituksiin. Suomen Akatemia ei saa olla väylä tietojen päätymiselle väärin käsiin. Tämä laki antaa tarvittavat työkalut suojautua näiltä väärinkäytöksiltä ilman, että tieteen vapaus kärsisi.

Kannatan esitystä, ja toivon eduskunnalle sille vahvaa tukea. [Puhemies koputtaa] Ja kiitän, arvoisa rouva puhemies, teitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu poissa, edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Lahdenperä.

19.21 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan esityksen tavoitteena on suojata järjestelmäämme mahdollisilta ulkopuolelta tulevilta vaikuttamisyrittäyksiltä sekä vahvistaa tutkimusturvallisuutta. Tarkoituksena ei ole rajata sitä, mitä tässä maassa saa tutkia ja mistä näkökulmasta. Akateemisen vapauden, uteliaan ja luotettavan tutkimustyön edellytysten turvaaminen on sivistisyhteiskunnan perusasioita, ja siitä on pidettävä kiinni viimeiseen saakka.

Sinisilmäisyyteen, tietynlaiseen hyväuskoisuuteen, ei kuitenkaan ole varaa, ja yliopistoissa on ymmärrettävästi erittäin haastava tilanne siinä, miten mahdollisia uhkia tunnustetaan. Tiedeyhteisö tarvitsee tähän tukea ja selkeyttä. Meillä on erittäin arvostetut korkeatasoiset tieteen rahoituksen instituutiot. Suomen Akatemia toimii tässä esimerkillisesti. Lakiesityksellä halutaan torjua esimerkiksi sellaisia tilanteita, joissa Akatemian tutkimusrahoitusta voitaisiin käyttää turvallisuuskriittisen tiedon vuotamiseen tahoille, joille tieto ei kuulu. On tärkeää, että lain soveltamisessa ollaan tarkkoja ja hyödynnetään turvallisuusviranomaisten osaamista. Kevyin perustein ei tutkimusrahoitusta kuitenkaan keltään tulla eväämään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

Tämä on erittäin kannatettava esitys, ja kiitos siitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.